

Predgovor

Grad Bjelovar financira od 2009. četverogodišnji znanstvenoistraživački projekt pod nazivom *Povijest Bjelovara od njegova utemeljenja do kraja Domovinskog rata*.

Projekt realiziraju doc. dr. sc. Hrvoje Petrić (Zagreb), prof. dr. sc. Željko Holjevac (Zagreb) i Željko Karaula (Bjelovar).

Doc. dr. sc. Hrvoje Petrić proučava osnivanje naselja u 17. st. kao utvrde te postupno razvijanje naselja tipa trgovište i bitna vojna obilježja. Bavi se Severinskom bunom (1755.), koja je bila povod za izgradnju modernoga Bjelovara 1756. Prof. dr. sc. Željko Holjevac istražuje povijest Bjelovara od 1756. do 1871. obuhvaćajući važne društvene, pravne, vojne i gospodarske aspekte razvoja. Razvoj gospodarstva, ali i novih pojava kao obilježja Bjelovara, istražuje Željko Karaula u vremenu od 1871. do kraja Domovinskog rata (1995.).

Voditelj je projekta prof. dr. sc. Vladimir Strugar, a glavni i odgovorni urednik monografije, koja će biti objavljena u prosincu 2012., prof. dr. sc. Slobodan Kaštela, član suradnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i voditelj Zavoda u Bjelovaru.

Nakon tri godine istraživačkoga rada autori su prezentirali odabrane teme iz povijesti Bjelovara na znanstvenom kolokviju koji je organizirao Zavod za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru 27. rujna 2011.

U 5. broju časopisa *Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru* objavljujemo izlaganja autora.

Doc. dr. sc. Hrvoje Petrić u članku *Popisi vojske u Bjelovaru (1630. – 1678.)* analizira poimenične popise vojnika utvrde Bjelovar iz 1630., 1644., 1651., 1660. i 1678. U popisima se prvi put spominje Bjelovar, i to 1630.

Prof. dr. sc. Željko Holjevac piše o dokumentu *Sajamski red za Bjelovar iz 1862.* Njime je bilo određeno da se u gradu održavaju tjedni sajmovi svake nedjelje, mjesečni sajmovi prvog ponedjeljka u svakom mjesecu i godišnji sajmovi 19. svibnja i 20. listopada svake godine. Red nije nepoznat u literaturi o povijesti Bjelovara, ali dosad nije bio posebno obrađen. Ovdje se objavljuje u cijelosti i u autorovu prijevodu na suvremeni hrvatski književni jezik.

Željko Karaula piše o temi *Novi podaci o osnivanju grada Bjelovara 1756. godine*. Opisuje osnivanje grada Bjelovara 1756. na temelju jednog do sada zanemarenog izvora – *Liber momorabiliuma* križevačkog župnika Ivana Josipovića i novih podataka Hrvoja Petrića.

U rubrici *Članci* dva su članka. Prof. dr. sc. Dubravko Habek, dr. med., piše o prvim žiteljima Bjelovara iz matica rođenih/krštenih i umrlih Župe Kapela 1753. – 1772. Prezimena i imena bila su većinom njemačkog, češkog, ugarskog ili starohrvatskog podrijetla, što potvrđuje povijesna zbivanja u ovim krajevima.

U članku *Pet godina rada Zavoda u Bjelovaru (2006. – 2011.): prilozi za povijest* prof. dr. sc. Vladimir Strugar opisuje rezultate koje je Zavod ostvario od osnivanja do danas. Spominje primjerice organiziranje znanstveno-stručnih skupova i izložbi, provođenje znanstveno-stručnih projekata, nakladničku djelatnost i druge aktivnosti.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti obilježila je 2011. godine važnu obljetnicu – 150 godina kontinuiranog rada. Bio je to povod za organiziranje velikog broja aktivnosti i manifestacija u koje su se uključile i Akademijine znanstvenoistraživačke i umjetničke jedinice. Prof. dr. sc. Vladimir Strugar u rubrici *Prikazi i osvrti* opisuje kojim se aktivnostima Zavod u Bjelovaru uključio u obilježavanje 150. obljetnice postojanja Akademije. Ukratko prikazuje organiziranje dviju izložbi (*Izdanja HAZU u fondovima i zbirkama narodnih knjižnica Bjelovarsko-bilogorske županije i Veliki župani bjelovarski 1872. – 1924./1941. – 1945.*) i manifestaciju *Dani otvorenih vrata Hrvatske akademije*.

Vladimir Strugar, upravitelj Zavoda